

„A Természet“ előfizetési ára
egy évre 6 korona:
díszes bekötéssel tábla hozzá 2 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkeszti és kiadja:

DR. LENDL ADOLF.

Budapest,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Az állatok szellemvilágából.

Írta: Márkus Andor.

Lapunk augusztusi számaiban szerkesztőnk tollából nagyon érdekes, folytatólagos közlemény jelent meg.

Az értekezés az állatok észvilágával foglalkozva, azok szellemi képességeit akarja elvitatni s a náluk nyilvánuló és sokszor meglepő gondolkozásra valló tüneteket inkább ösztönnek, reflexeknek hajlandó be tudni s ezáltal az úgynevezett automatizmus tanára látszik helyezkedni.

Tisztelettel eltelve mindenkinek a meggyőződése iránt, távol áll tőlem a ezikksorozattal polémiaiba boesátkozni. Csupán a magam, ez iránybani tapasztalataimat s e révén kijegezesedett nézeteimet óhajtom röviden előadni. Életem javarésztét vidéken, pusztaán töltvén, bő alkalmam nyílott az állatokkal foglalkozni. Sokszor órákon át figyeltem egyeseket, a legparányibb bogárkától, a szárnyasokon keresztül, a legfejlettebb gerinczesekig. S megfigyeléseim arra a határozott véleményre juttattak, hogy az állatok eszes lények. Állításom igazolására természetszerűleg példákhoz nyúlok s elmondok néhányat, amelyeket magam láttam, tapasztaltam s amelyekből részben meggyőződésemet merítettem.

Mintegy négy-öt évvel ezelőtt házunk tornácán egy pár füstifeeske kezdett fészket rakni. Ha egy ujjnyi szélességű darabot felépítettek, napokig nem voltak láthatók. Eleinte azt gondoltam, talán elpusz-

tultak s azért hagyták cserben leendő kis otthonukat; csak később, mikor ismételt, többször is így történt, jutottam a gondolatra, hogy ennek a viselkedésnek valami mélyrehatóbb oka van. S meggyőződést óhajtván szerezni, több készülő feeskefészket több ízben egész közelről megszemléltem. Csakhamar rájöttem az eljárás okára. Ha minden megszakítás nélkül folytatták volna az építkezést, a fészkek egy-két nap alatt okvetlenül elkészül, de ekkorra az összehordott friss sár nagy súlyánál fogva feltétlenül le is szakad. Ha tehát egy réteget felraktak, pár napig száradni hagyták s ez idő alatt az első réteg a fallal, a következők pedig egymással úgyszólván összeforrtak. A sok víz hamarosan kipárolgott a sárból s az ekképen megkönnyült, azután újból ráraktak egy réteget. Ez így folyt mindaddig, míg a fészkek készen nem lett. E feeskefaj fészket teljesen felépíti a deszkázatig s csak egy, a forintosnál valamivel nagyobb nyílás marad, melyen a feeskék ki s bejárnak.

Mikor a fészkek elkészült, szépen rendben, remekes pallér sem készíthetné biztosabban, szolidabban s belül is finom, puha pihével kibélelték, egyszóval a pompás kis hajlék teljesen berendezve hívogatta a szerelmes feeskepárt: az ő kis életkörükből legalább is katasztrófának mondható esemény történt.

Két szemtelen kis veréb elfoglalta a sok fáradtsággal épített új lakot egy rózsaujjú hajnalon. Mikor körülnéztem, esodálkozva láttam az új gazdákat benn terpeszkedni, míg a két feeske kétségbeesett hangoikat hallatva, szállidosta őket körül. Mint mikor maeská-

tól vagy szarkától féltik kicsinyeiket. olyan lármát csaptak. E lármára mind több fecske gyült össze s a hangzavar egyre erősödött. De a két veréb nem ijedt meg; berzenkedve, tollukat felborzolva, mérgesen csipogtak kifelé.

Ez sokáig, talán két óra hosszat is, folyton tartott. Már magam akartam közbelépni s kilakoltatni a betolakodottakat, de azután nem lett rá szükség. Délelőtt 10 óra tájban megszűnt a zaj s a fecskék eltűntek. A verebek is bátrabbak lettek, egy-egy perezre kiröptek, majd nagy büszkén ismét beszálltak s élvezték a győzelmet. De keserű győzelem lett ez nagyon.

A nőcske ismét kiszállt s csak a him pöffeszkedett büszkén a fészekben.

Ebben a pillanatban előkerült a fecskék raja. Száz és száz, talán az egész pusztából összeszedelőztek, keverve rendes és füsti fecske; mindegyiknek vagy egy kis sárdarab vagy egy szalmaszál volt a szájában.

Körülrepkedtek a fészket, mintha tanulmányozták volna, azután egyszerre, mintegy vezényszóra, három-négyenként odavágódtak a fészkekhez s a csőrükben tartott sár vagy szalmadarabkát hozzáragasztották a bejáró alsó széléhez.

A veréb úrfi eleinte hősiiesen vagdalkozott a fecskék felé, elriasztani akarván őket s később már, amint a sűrű fecskerajon keresztül látni lehetett, szeretett volna szabadulni is; de ekkorra már nem tudott kibujni a mind keskenyebbé váló nyíláson.

Nem tartott öt perczig az egész s a nyílás és vele együtt a veréb is be volt falazva. S azzal a fecskék, mint akik jól végezték dolgukat, eltávoztak.

Közben megérkezett a másik veréb is. Egyenesen a fészkekhez repült, de mikor nem látta a nyílást, csalódottan szállt le egy közeli bokorra. Majd újból odaröppent s azután sorba a többi közeleső fecskéfészkekhez s közben csiripelt. Ezt meghallván a befa-

lazott, szintén elkezdett szólni. A nőcske megint oda-szállt s egy darabig kétségbeesett, ijedt csipogás volt hallható kívül s belülről egyaránt. Végre a hűtlen menyecske, úgy látszik, beletörődve a változhatatlanba, elszállt s többé nem is tért vissza.

Én pedig teljesen igazságosnak és korrektnek ismervén el az ítéletet, nem avatkoztam bele s szabad folyást engedtem az igazságszolgáltatás sujtó kezének. Pár nap múlva lebontatván a fészket, a veréb kihült tetemét bentaláltam s eltávolítottam.

Ez az egyik feltűnő esetem.

Nyilván megállapítható, hogy a fecskék a rajtok esett sérelmet társaikkal tudatták, hadi tanácsot ültek s a többiek a megbeszélte terv szerint segítettek bosszút állni megrabolt társaiknak. Egy ily terv kieszéséhez s pontos végrehajtásához ész kell.

A másik esetről szintén a bosszú játszott közre. Ez is nagyon érdekes kis történet s az életben, ha nem is egészen úgy, sokszor megismétlődik.

A hely, hol az eset történt, szintén puszta volt. A puszta alatt nagyobb nádas s ettől fölfelé a lejtőn gyümölcsös húzódott. Ezen túl pedig egy lábas pajta állt, melynek tetején gólyafészkek épült s már pár év óta mindig hűségesen megérkeztek a lakók bele. Persze ugyanazok.

Egy tavasszal, a gólyák szokásához híven, a nőstény mintegy egy héttel előbb megérkezvén, elkezdte tatarozni a fészket. Pár nap alatt készen volt s párja még nem jöven meg, magányosan búslakodott a magasban. Egyik napon azonban változás történt. Nagy kelepelésre lettem figyelmes, amelyet a mi gólyánk folytatott. Felnéztem a levegőbe s ott magasan egy másikat láttam keringeni a fészkek fölött.

Úgy látszott, ez idegen gólya volt, amelytől a mienk a családi tűzhelyet féltette s bosszús és harcias kelepeléssel igyekezett távol tartani.

A másik azonban nem tágitott. Egyre közelebb

elrontotta a természet rendes haladását. Vágytam utána, hogy lépteim alatt sóhajtozzon a haldokló fűszál, hogy fejemre hulljanak a korán sirjukba térő levelek, hogy fülembé zokogja az esti szellő regéjét a sokféle elmúlásról, a szomorú lemondásról.

Hogyan is szeretheti valaki, kinek semmi oka rá, az őst? Isten a megmondhatója! Ki tudna ilyen érzésekről számot adni? Szereti s vége. Miért is kutatnók okát? Hisz a kedély egy titkos lelki világ, melynek anyyi, de anyyi rejtélye van. Ki tudná annak minden esinját-binját felderíteni. S miért küzdenénk ellene? Hisz boldogságot ad, ha emésztjük is miatta magunkat, ha átengedve magunkat, szenvedünk is alatta. Keserű kéj, édes gyötrellem, fájó öröm, élteli bú!

Hát hadd zokogjon körülöttem az őszi szél, mely támad s meghal, szünetlik s nyomtalanul elenyésszik! Hadd hulljanak rám a pörgő, elaszott levelek s hadd simogassák puha, selymes, öreges kezecekköikkel arcomat! Hadd boruljon rám a szomorú őszi mélabús hangulata!

Hiszen úgy vágyódtam utána!

Szüretelő vidám hangulatból szöktek a esendbe, a némaságba, hol legfeljebb egy költöző poszáta esetleg-esattog a lomb között, mielőtt alomba szenderülne.

Hát mi szépsége van a esendnek? Mi bilineseli le a lelket ott, hol a mozdulatlanság vert tanyát? Mit tudom

Jelen és mult.

— A TERMÉSZET eredeti tárczája. —

Irta: Glück Istrán.

Feltem összehajlanak a fenyőfák örökzöld lombjai s azokon át merengek a szende holdra, mely a párás, esti levegőben óriásira növekedve, halad az égi nagy mezőn előbbre. Erdőben vagyok s mégis bezárva érzem magam, hiszen csak angolkert az, ami körülvesz s nem őserdő, melyet a régi szép időkben annyit bújtam s mely annyira szívemhez nőtt.

Én Istenem, miért is nem tud szívünk beérni azzal, amije van s miért vágyódik az után, mely körülményeink között elérhetetlen? Probléma, melynek megfejtése nincs. Sok embernek lelkében van az már, hogy délibábot kell boldogságát. Milyen paradox kifejezés! S mégis így van.

A kezdetű őszi szomorú hangulata betöltötte lelkeimet. Nem volt nyugtam, nem maradásom sehol. Szabadba vágytam, kopart mezőre, ahol a nap tikkasztó melege leperzselte az éjszakai hideget. A természet, hol a hőség

és közelebb került, míg végre a pajtának a fészekkel szemközti másik végére le is szállt. Akkor láttam, hogy ez him.

A mi gólyánk kiugrott a fészekből s neki-nekiszaladt az idegennek, de megközelíteni nem merte s csak ismét visszavonult fészkebe. Felváltva hol egyik, hol a másik kelepelt. Szinte ki lehetett venni, hogy a mienk pörölt, a másik meg mintha kért s bizonygatott volna valamit. Hol alázatosan, hol fentebben, amint a mondani valója magával hozta.

Ez egész délelőtt így tartott. Azután elszállt először az idegen, később a mienk, bizonyára ebédelni, mert csakhamar visszatértek fordított sorrendben. S kezdődött ismét a kelepelés, szinte már megunta az ember.

Másnap ugyanígy folytatódott a dolog. Délben azonban már együtt repültek el s mire délután visszatértek, szent volt a barátság. A jövevény meghódította a gólyamenyecskét s a következő napon már nászukat ülték.

Furesának találtam a dolgot, mert tudtam, hogy a gólya, ha elveszti párját, örökös özvegy szokott maradni. De azután igyekeztem megmagyarázni az eljárás okát, gondolván, hogy az első férjet tán szerencsétlenség érte s a feleség elkeseredvén az özvegy-ség bús voltán, engedett az udvarlónak s házába fogadta.

Az új pár néhány napig ha lehet e kifejezést az emberekre alkalmazni, ő rájuk is illik — boldogan turbékolt.

Hanem azután beütött a krach, megjött a kinulázott férj, ki addig gólyaszokáshoz híven, valamerre másfelé szórakozott.

Nagy meglepetéssel és haraggal látta, hogy helye már be van töltve, de azért, bizva igazában, fészke felé szállt. Ám az új pár nem fogadta szívesen s mikor feléjük közeledett, erős szárnyesapásokkal s rettentés kelepeléssel indultak feléje, hogy elúzzék. Nem

volt mit tenni a régi úrnak, kénytelen-kelletlen visszavonult s csak fenn magasán a levegőégben kelepelt dühösen s végül elszáryalt.

Mikor azonban az új pár dél felé eltávozott a fészekből, akkor visszaszállt s elfoglalta ősi birtokát. A másik kettő, visszaérkezve, egyszerűen nekiment s a szó szoros értelmében kilökték a hajlékból.

Erre hang nélkül elment s másnapig nem mutatkozott.

Hanem ekkor megjött. Még pedig harminczad magával. Mikor a betolakodott új férj megneszelte őket, levágódott a pajta mellett s usgyi, a gyümölcsösön keresztül, a fák alatt s között, egészen a földszinten röpülve, amily sebesen csak tudott, gyáván menekült a nádas felé, a sűrűs helyeket keresve, hogy lehetőleg fedve maradjon. A többi gólya nem is törődött vele, hanem most következik, amire nem is gondoltam, egyenesen nekimentek a hűtlen asszonynak s nem tellett bele fél perc, az ezer darabra széttépve hullott alá a magasból.

S még akkor is, mikor már leesett a földre, mellészálltak s ott szakgatták szét izekre, darabokra.

Egész közlelrol, talán kétszáz lépésről szemlélttem a lefolyt drámát. Mire észrevettem, mi készül s a helyszínére siettem, már be volt fejezve az ítélet.

A mi felfogásunk szerint az eljárás nem volt egészen korrekt, mert a csábító helyett a csábítottat büntették meg. De ezt is igazságosnak kellett elfogadnom, ismerve a gólya természetrajzát.

Náluk van ugyanis a hitves iránti hűség legerősebben kifejlődve, úgy hogy ha a házastársak közül egyik bármely okból elpusztul, a másik örökösen gyászolja s özvegy marad, amint azt a megcsalt férj esete is bizonyítja. Ez ugyanis, habár őt a gólyatörvény vagy szokás nyilvánvalóan nem kötelezte volna, mert hisz rútúl megcsalták s jogában állott volna új tüzhelyet alapítani, nem tette.

én? Ki tudná megmondani? S mégis vágyódlunk utána mert jól esik.

Végig róttam a jól gondozott utakat. Kora esti homály takart be mindent, mikor a esend kétszeresen nyomasztó. A lepördülő leveleket nem is láttam, de megérezte lelkem. Csak egy kis szöszmötélés volt az összes nesz s abból tudtam már, hogy most esékolta meg anyját, a földet egy gyermek, egy sírjába tért levél.

A bogarak zümmögés nélkül kotorásztak az avarban minden lépten-nyomon, mintha sírjukat ásnák önmaguknak.

Senki sem háborgatott s még sem éreztem magam jól. Egy világ vett körül, telve élőkkel, melyek lélekenek, mozognak, éltüket féltik s arról gondoskodnak. Hát ez egyedüllét? A lelkem telve volt ezernyi gondolattal, tündődéssel s mintha szárnya tamadt volna mindegyiknek, röpöködtek el s újra vissza. Hogy lettem volna egyedül? Hisz az én énem parányai voltak, melyek formát öltöttek s körüllebegtek.

Madár nem sípogott. Korán nyugalomra tértek. Ok nem lopják meg az éjt, mint az emberek. Csak a szellő dudoraszott halkán, lagyan, melankólikusan a fák között. Ha én azt meg tudnam érteni!

Alie volt hűvössége, mint akár a majusi szellőnek. S mégis mily különbség! Ez éltetett, az fonyasztott s

amerre elhaladt, nyomán egyre szállt, libegett alá a sok meghalt levél.

Túlságos volt a bánatos hangulat. Meggyorsítva lépteimet, elmentem a magas fenyők közé s ott leereskedtem a padra: szembe a halvány holddal, melynek fényét így láthattam játszadozni a fák között, a földön, a mezőn.

Sokáig ültem ott egy helyben, míg gondolataim a kép láttára határozott irányba terelődtek.

Emlékezzünk régiekről! Mikor még őserdőkben jártam, fegyver a vállon s lestem az erdők titkát, az állatok életét. Most szeptember van, a legszebb hónapok egyike az erdőben, mikor megváltozik az erdő zöldje s lesz sárga, piros, barna: mikor hullámlzó esti párák lebegnek a tisztások felett s a homályban nagy állatalakok robognak keresztül-kasúl, hogy lépteik alatt dübörög a föld. Szeptember van, a mi erdeink koronás vadjának legszebb ideje, mikor megzendül a hegyeken, a bérézek között s a nedves lapályokon, a berkekben a szarvasbika orgonahangja s száll lomhán messze-messze a néma éjbe, hol harezra híva, hol állatsziveket remegtetve.

Szeptemberben van ez mind. S hányszor láttam mindezt valamikor. Eh, hisz nem is volt még olyan régen, csak úgy tetszik, mintha régen lett volna.

Behunyva szemem, mintha megelevenedett volna

Örökös özvegy maradt. Évekig láttam azután is. A nádas melletti völgy lett a tanyája. Ott élt, búslakodott folyton azután. Szomorúan, egyik lábát felhúzva, álldogált naphosszant vagy elnyújtózva feküdt a nap-sütésen.

S bár ott tanyázott a régi fészek mellett, közel a völgyben, soha a fészket fel nem kereste. Évekig tartott ez így, mindig megjött hűségesen s magánonosan élte az özvegyesség keserű éveit. Végre egyszer, mikor ismét arra jártam a völgyben, nem láttam. S csak úgy önkéntelenül szokott helye felé tartottam. Ott volt elterülve, kimúlva ez árnyékvilágból.

Ez volna a második esetem.

E két s még nagyon sok más esetet, melyet felhozni tudnék, bármiképen próbálom is, semmiképen sem vagyok képes megmagyarázni az ösztön és reflex-teóriával. Nem is lehet, nem is szükséges, mert felesleges. Hisz nagyon egyszerű és tiszta dolog.

Sóna senkinek, még a legmegrögzöttebb szobatudósnak, vagy a legmodernebb állatpsychologusnak sem jutott eszébe tagadni, hogy az állatoknak agyveleje van. Egyiknek kisebb, némelyiknek igen csekély, másoknak ismét nagyobb mennyiségben. S miután általánosan elismert dolog, hogy az észnek, a szellemi tehetségnek székhelye az agyvelő, ahonnan e tulajdonoknak minden folyománya, minden nyilvánulása, — aminők az érzések, akaraterő stb. — kiindul s amelyek megfordítva a tételt, már maguk nem mások, mint az észnek, a szellemnek megnyilatkozásai, már pedig e nyilvánulások az állatoknál nem tagadhatók, kérdem, hogyan lehetséges ellenkező véleményre jutni?

Ha agyvelője van egy állatnak s olyan cselekményeket visz véghez, amelyek nyilvánvalóan tanuskodnak az agyvelő működéséről, tehát a szellemi tehetségnek, az észnek létéről, mégis hogyan tagadható e tényleg létező és tettekben nyilvánuló szellemi tehetség? Azért, mert nem egyforma e tehetség s

egyiknél jobban ki van fejlődve, mint a másiknál s mert az agytekevények nem oly fejlettek és számosak, mint az embereké, még nem észszerű a tagadás.

Hisz az emberiséget nézve, amely pedig egy osztályt, egy kategóriát alkot az állatvilág számtalan fajával szemben, mily óriási különbségek találhatók a szellemi fejlettség tekintetében. Gondoljunk csak az eszméiben és izlésében túlnomodott francia nemzetre s állítsuk velök párhuzamba a malájokat, singalézeket, vagy a Tüzföld lakóit s még tovább menve, Afrika főrpéit és majomembereit, vagy végül, amire még gondolni is undorító, a gorillák által elrabolt s fogvartartott szerecsennöket, kik utóbb teljesen beolvadva a majomesaládba s átídomulva ez élet folytatásához, a szabadulásra kísérletet sem tesznek; mily óriási különbség gondolkodásban, képességekben s az erkölcsi érzéseknek mily tágongó szakadéka választja el ezeket egymástól. Idézzük észbe a világ egyik legtudományosabbban képzett szellemóriásának, *Darwin*nak evolúcióelméletét és sok dologra azonnal választ, világosságot nyerünk.

Vagy talán az támogatná e téves felfogást, hogy általános hit szerint nem tudnak beszélni s mert nem tudják magukat velünk szavak által megértetni?

Ez az ellenvetés is megdől, mert ha nincs is e képességük úgy kifejlődve, miként az embereké, egymást megértik, miként az két példából látható. Ezekből határozottan megállapítható, hogy a fecskék, illetve a golya a rajtok esett sérelmet társaikkal tudatták, hadi tanácsot ültek s a megbeszélte terv szerint segítettek bosszút állni a rajtok esett sértésekért. Ily tervek kieszeléséhez, különösen a fecskékéhez s pontos kiviteléhez, mint már említettem, ész kell.

Senkinek sem jutott még eszébe a tyúkot az éleselméjűség mintaképeül állítani. De annyi észszel mégis bír — s habár csak csekély terjedelmű nyelveket s beszédképességeket is bizonyítja ez — hogy

előttem a régi tájak képe. Láttam azt a feledhetetlen vidéket, melyben amnyi napot kóboroltam át: emlékeim vissza-visszaszálltak a multból s mintha hallottam volna a koronás vad bőgését. Olyan hosszan nyúlt el a hang s nem következett rá semmi. Felnyitottam szeméimet. A hold bandukolt az égen a csillagok között, az árnyékok kergették egymást, de esend volt, nem hallatszott semmi. Csak a fenyő búgott fejem fölött tompán, kísértetiesen. Hisz a parkban voltam, hova nem téved más, csak egy-egy árva nyúl, csak egy-egy csapat fogoly. Szarvashógés helyett fogolyesirrenést hallgathatok, föld-dübörgés helyett moszatolást.

Mily fönséges is az — most tudom csak méltányolni mikor húsz-harmincz szarvastehén között áll a tisztason egy hatalmas agancsos basa! Hogy remeg minden izma a nagy állatnak! Hogy gözölög az esti hűvösségben egész teste! Mint fújja orrából a meleg parát, mely sugáralakban szökik a földre, a levegőbe, amint gyönyörű fejét emelgeti, hányja-veti. S hogy toporzékol állóhelyében, hogy felvagdossa a gyepet! A többi meg néz néman, alig mervé egy-egy harapást tenni az erdei fűből. Majd megbolondul a nagy állat s üzöbe vesz egyet a kancsú üszök közül. Miesoda eziezazas az a fak, bokrok között!

Hányszor voltam közelten közelben szentánny az

erdei életnek, hányszor láttam kihívó daccezal szembefordulni az ellenséggel, mely meglöpni akarta a basa háremét. Miesoda hangok verődtek ki a nagy fűdöböl elhallatszottak e hangok a esendes alkonyatban kilométerekre.

S ha azután nem tudtam nesztelenül tova lopakodni, ha megroppant lépésem alatt az ágtörmelék — hogy eltűnt egyszerre az egész kép! Csak a lábaik dobogásából vehettem ki, hogy nem messze rohantak.

Mentem azután bújva tovább. Huhogott felettem a nagy füles bagoly — röpte nesztelen volt, mint semmi más madaré, alakja óriási, mint egy réti sasé. Alant meghúzó-dott e hangra minden fiatal állat — csak a vizek rablója fityült, sipolt a fak gyökérzete között. Mennyit lestem e hang urat s mily ritkán sikerült szemügyre kapnom. S amint ott álltam, odatapadva valami százados fához, mennyi titkát lophattam meg az erdőnek. Arra vette útjat a borz, ez az éjjeli kalandor s mintha elvesztette volna szemvilágát, ott botorkált lábaim előtt. Láttam gyámlyonul elsétálni közelemben özeket, vaddisznókat s egy sem sejtette, hogy legnagyobb ellenségük közelében vannak. Hogy összerendeztek, ha a faról lehullt egy vizecsepp vagy férges makk!

Ott is egy bukkalt a fak között a hold sápadt világa a tal, mint itt. Ott is megvilágította az erdő rejtekeit:

a kakas veszélyt jelző hangjára védett helyre igyekeznek menekülni és a zsákmánytalálást jelentő hívására nagy igyekezettel sietnek az osztozkodás helyére. Nem hiszem, miként bárki is azt állítaná, hogy e hangokat többször hallva, szokásból menekül a tyúk, vagy fut részesezni a talált eledelhez.

Vagy tekintsünk — ha jól emlékezem a névre — Budde úrnak, az amerikai tudósnek kísérleteire, ki az afrikai őserdőben vasketreczbe zárkózva s a majmok nyelvét tanulmányozva, máris csodálatraméltó eredményekre jutott; úgyszólván beszélni képes a majmokkal, amennyiben többek között meg tudja őket nyugtatni, magához hívni, vagy rájuk ijeszteni s elzavarni őket — hihetetlen sokak előtt — a maga egyszerű emberi hangjával, majomnyelven.

S most egy, jelen viszonyaink között képtelenségnek látszó Flammariion- vagy Verne-féle fantazmagóriát hozok fel.

Tegyük fel, hogy a Mars, vagy valamely más lakott bolygó lakói, kik létökkel százezer évekkkel megelőztek bennünket s kik a majdnem végtelen tőkély magaslataira emelkedtek, megvizitelnének bennünket. Mily csalódottan vonulnának vissza, mikor a magukhoz hasonlított tökéletességű lények helyett minket találnának itt.

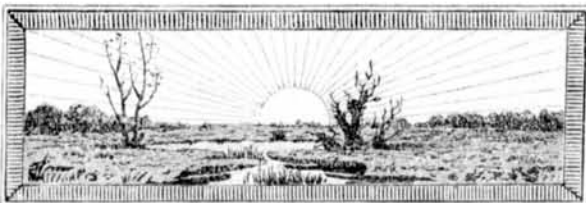
Ők, akik nem tudnának bennünket megérteni, mert évezredek óta beszéd helyett a telepathikus vagy akaratos gondolatközlést használva, a beszédről rég leszoktak s róla elfeledkeztek, mily csodálkozással gondolatközlőnek az otthon maradtakkal megfigyeléseik eredményeit; hogy miféle csodafajzat tartja uralma alatt a földet s miféle rettenetes szokásaik vannak. Napjában négy-ötször teletömik magukat, százezer számra öldösik egymást s különös bántó hangokat hallatnak; ahol tudós a tudatlant, gazdag a koldust lenézi, megveti s ahol mégis mindenki egyformán szörnyű büszke; de hogy miért oly fenhéjazók

de ott volt mit látni, itt nincs semmi, hiszen csak kertben vagyok, nem őserdőben.

S mégis jól esik ez is. Hisz a mult elevenedik meg előttem. S ki ne szeretné a multját? Hiszen ha fájdalom is volt, van okunk örülni, mert elmúlt. S a képzelet megtompítja a multak árnyékoldalát s megnöveszti az örömök nagyságát.

Elhagyva helyemet, jártam újra az utakat, melyek felett összeölekezett a galy ernyője s néztem a sok ezüst tallért, mely szét volt szórva az út porondján, mint a künök kinese. S ha fel akartam volna venni, eltűnt, mint a Szent-László imádságára a kises. A hold elvonult s a földön azon a helyen már nem ragyogott a fény, elfüldte felül valami levél.

Alig vettem észre, künn voltam a parkból az utcán, a poros úton, hol emberek jártak hazafelé. Vége a hangulatnak, csak lelkeubben zsongott tovább az emlékek raja . . .

ezek a hozzájuk képest még csak a kezdetlegesség alapfokán álló állények, azt ők fel nem foghatják.

Kétlem, hogy bóknaq vennék a látogatóknak ezt a tudósítását s nem tiltakoznának ellene kézzel-lábbal épen azok, akik most ugyanígy vélekednek az állatokról.

S hogy tényleg joggalan ez a lenézés, még inkább bizonyossá válik, ha tovább vizsgálódunk. Közismeretes a kutyának, a lónak s különösen az elefántnak okossága, eszessége és tanulékonyága. Ez utóbbi pld. aránylag nagyon rövid idő alatt betanítható az építkezésnél való segédkezésre. Teljes komolysággal s tudatában a hibázás káros következményeinek, óvatosan helyezi a vakolattal bekent mázsás súlyú követet egymás fölé vagy mellé s pontosan beigazítja azokat, hogy a munkás sem tudná különben. Birálgatja, vajjon jó helyre tette e s orrmányával, vagy ha nehezebb, agyarával addig tologatja jobbra is, balra is, míg tökéletesen a helyére nem illik. Ha valami terhet túlnehéznek talál, társát hívja segítségül s ketten birkóznak íreg vele.

A kutya eszességét vadászemberek előtt nem is kell bizonyítgatni, ismeri mindegyik.

S végezetül, ha az állatok erkölcsi és jellembeli sajátságait vizsgáljuk, arra az eredményre jutunk, hogy sajnos, e tekintetben sokszor még a teremtés koronáját is felülmulják. A hűség, ragaszkodás és szeretet, az önfeláldozás oly megható példái láthatók körükben, aminőket az emberek között hiába keresnénk. A kutya, amely megholt ura sirján utána hal annak s a másik, amely gazdája gyermekeinek, vagyonának védelmezésében önéletét dobja áldozatul, nem is ritkaság.

A Nostiz grófnő által megfigyelt s leirt hangyák önfeláldozását annál hihetőbb s valószínűbbnek tartom, mert ezt már mások is tapasztalták s feljegyezték, a többi között P. de Vos hittérítő, aki a vándorhangyáról írja, hogy az erősebb testalkatú katonák, ha a csapat vándorlás közben szakadékhoz vagy vízmosáshoz érkezett, összekapaszkodván s testükből élő láncot formálván, hídül szolgáltak a vonuló seregnek. S ha e tulajdonságuk, illetőleg szokásuk, amint látjuk, tényleg megvan s rendszeren használják is, semmi okunk sincs kételkedni, hogy akkor is következetesen így cselekedeznek, ha víz, csekélyebb szélességű patakcska áll útjukban.

A hangyáknak az a jól ismert szokása, hogy ellenfeleik bábjaít elrabolván s azokból maguknak munkásokat, rabszolgákat nevelvén, a nehezebb dolgokat azokkal végeztetik, sőt úri kényelmükben odaig mennek, hogy némely fajknál még a maguk etetésére is ezeket használják fel, valamint hogy a levéltetűt bolyukban édesgetvén, azt fejős tehénül használják, lenyalogatván potroháról édes ízű izzadmányát, oly bizonyítékot nyújt eszességükről s gondolkodástehetségükről, ami semmiképen meg nem ezáfolható.

A majmoknál pedig, melyek a fejlettség legmagasabb fokán állnak az állatok között, vannak egyes jól nevelt példányok, melyek már most is majdnem emberszámba vehetők

A kifogástalanul öltöző, étkező, szivarozó egyedek nem is mennek ritkaságszámba. A majmolás kifogása előre is eszik, mert nem az okból teszik e dolgokat, hanem mert belatják, hogy az öltözködés ezelszerű dolog hideg időben, a szivarozás izlik nekik, a boulevardokon való seta, a löverseny izgalmai szóra koztatják őket, sőt a szőlő nemes nedvenek élvezése

legtöbbször megrögzött alkoholistává teszi őket. Szóval az állatok öntudatosan teszik, amit tesznek, ez a megfigyelések eredményeiből pontosan megállapítható.

Ez így van s azok, akik az állatokkal közvetlenül foglalkoznak, nagyrészt el is ismerik. Csupán a dolgokkal elvontan foglalkozó tudósok, mint ez a tudományok más jelenségeinél is oly gyakran tapasztalható, állanak felfogás dolgában éles ellentétben a

közvetlen tapasztalat nyújtotta ismeretekkel.

E nagy ellentéteket csak az idő egyenlítheti ki. Az évek haladásával karöltve járó felfedezéseknek, a való tudomány esodáinak nyomán folyton új és új eszközöket nyerhetünk kísérleteink folytatásához: a tudományok más ágaiban, pld. a rádium és hélium megismerése oly felfordulást teremtett s oly következményeket és valóságokat hozott létre, amelyeknek lehetetlenségére csak egy-két évtizeddel ezelőtt híres neves tudósok esküdtek.

Igy leszünk e kérdéssel is. Meggyőződéssel hiszem, nincs messze az idő, midőn az állatokat nemesak igavonó barmoknak, vagy levágni való élvezeti cikkeknek s lelketlen semmiknek, hanem megbecsülendő társaknak fogja tekinteni az ember.

A földi gilisztákról.

A nagy mindenségben megvan a maga helye, rendeltetése a legparányibb teremtesnek is. Kicsiny az a szerep, amelyet egy apró lény a természetben betölt, de része a nagy mindenségnek, mely önmagától és önerejéből végzi örök körforgását; az élet és halál, az anyag és erő örök változásának ép úgy tagja a legkisebb féreg, mint az ember. Egyetlen hiányzó tag akadályt gördít a nagy természet örök körforgalmába.

Az emberi gazdálkodásban ép így nyilatkoznak a természet törvényei. Minden állatfaj beavatkozik szorgalmas munkánkba, működésével befolyásolja munkánk eredményét. Az állatvilágban számos jó barátja, megbecsülhetetlen segítője akad a földműves embernek, de van számos kártevő ellensége is; jóformán minden állatfajnak van jelentősége az ember gazdaságára nézve. Tagadhatatlan, hogy a hasznos háziállatokon kívül a rovarok foglalják el jelentőség dolgában az első helyet, pedig rajtuk kívül hány állatfaj folytat rejtett, fel nem tűnő munkát, mi által kárunkat vagy hasznunkat mozdítja elő.

Ilyen állat a lenézett „kukac”, a földi giliszta is. Persze, ő egy szemünk előrejtett világban, a szántóföld belsejében úzi szorgalmas aknamunkáját, a szántóföld belső életében: a többi ott élő lény között igen jelentékeny szerepet tölt be. Mielőtt ezzel az aknamunkával és ennek gazdasági jelentőségével foglalkoznánk, el akarok mondani egyet-mást állatunk természetrajzáról.

Van egy nagy állatesoport, melynek megszámlálhatatlan sokaságába a legkülönbözőbb alakú, szerve-

zetű és életű lények tartoznak. Ez a „féreg” törzse. Valóságos lomtára ez a zoológiának, minden olyan alakot, amelyet nem tudunk más gerinczeten állattal rokonsági kapcsolatba hozni, ide soroznak az állatbúvárok. Ennek a törzsnek legegységesebb és egyúttal legmagasabb fejlettségű osztálya a gyűrűsféreg. Ide tartozik a földigiliszta is. A nem-zoologus előtt ez az állat fejezi ki leginkább a „féreg” fogalmát, de ép ezért a legtöbb laikus féregnek mondja a hernyót is, amely pedig egészen máshová tartozó állat.

A gyűrűsféreg testét sok, egymás után sorakozó gyűrűalakú szelvény építi fel. Ezek a szelvények egymás közt teljesen egyforma berendezésűek, épen csak a legelső és a legutolsó másforma. Az egész test belsejében végig húzódik a bél, minden gyűrűben egy-egy kitüremlése van. Van azután minden gyűrűben egy-egy pár idegdúc és egypár apró csatorna, mely a kiválasztást végzi. Az első gyűrűnek nincs ilyen kiválasztó csatornája, mert azt az erőteljes garat és a többi idegdücektől különböző „agydúc” foglalja el. A hátoldalon és hasoldalon végig húzódik egy-egy véredénytörzs, ezeket is szelvényenként ismétlődő eresztekek kötik össze. Külön, megfelelő szelvényeken vannak az ivarmirigyek és vezetékük. Az alsóbbrendű gyűrűsféregnél minden szelvénynek megvan a maga paros ivarmirigye, azoknál tehát még ebben is egyformák az egyes szelvények; az, hogy az ivarszervek a magasabbrendűeknél külön szelvényeken helyezkedtek el, már a magasabb fejlődés következménye.

Ha a földigiliszta külsejét nagyítóval figyelmen megnézzük, minden gyűrűn apró szemölcsökből eredő sertéket fogunk látni: két-két pár van minden gyűrűn s a testen végig sorok alakjában helyezkednek el. Tegyük durva papirosra a gilisztát, mikor az állat a papíron mászik, hallam fogjuk a serték által okozott zizegést. Ezek a serték igen jellemzőek a gilisztára és rokonaira. A tengerben élő gyűrűsféregek gyűrűin lábforma duzzanatok vannak s ezeken nagy serték ülnek sokszor pamatokban.

A nálunk ismert legtöbb gilisztafaj a földben tartózkodik. Ott vájják hosszú alagutakat, hegyes fejükkel fúró módjára hatolnak a televénybe s a meglazított, porhanyó televényt felfalják. Amint a televényföld bélesatornájukon áthalad, a benne levő növényi és állati eredetű szerves anyagokat megemészti, az emészthetetlen maradékot pedig a föld felszínén bogyós tömegekben végbélnyílásukon át kiadják. Korán reggel és este ki szoktak mászkálni rejtekeikből. Ilyenkor nagyon érdekes módon gyűjtik táplálékukat. Növényrészeket, szárat, levelet húzgatnak be földalatti utaikba, ott a növények elkorhadnak s az így képződött televény a giliszta tápláléka lesz. A giliszták életének legfontosabb feltétele a nedvesség. Csakis nedves földben élnek meg. Eső után, amikor a föld felszíne is vizes, roppant mennyiségben bújnak ki a föld alól és mindenfelé mászkálnak. Nagy szárazság idején mélyen leássák magukat, sokan összegyűlnek egy helyen, összebujnak, úgy néznek ki, mint egy gombolyag. A kiszáradás ellen van egy védő berendezésük is. Hátukon pörusok vannak, melyeken át testüri nedveségüket kibocsátják, bőrük pedig nyúlós nyálkát választ el, különösen nagy mértékben, ha ingereljük őket. Így, ha nagy tömegben vannak együtt, a földet nedvesen tarthatják maguk körül.

Mindenféle földben találunk gilisztákat; a közönséges földigiliszta, *Lumbricus terrestris* L. leginkább

kerti földben és szántóföldeken él. Ez a faj valamennyi között a legnagyobb, 20-25 cm. szokott lenni. Fridvaldszky János a bihari hegyekben találta egy változatát, amely élve 50 cm. volt, borszeszben, összehúzódtott állapotban pedig 36 cm. hosszú. Ez a Nemzeti Múzeumban levő példány az európai giliszták óriása. A tropikus övek alatt még sokkal nagyobbak is élnek. Kerti földben találunk igen sok kisebb fajt. Ezek előfordulnak réteken, patakok, folyók, tavak, árkok partján, többnyire nem mélyen, alig pár ujjnyira a föld színe alatt. Sok érdekes kisebb faj él földdel telített korhadó fákból, fák, kerítések, falak földdel kitöltött repedéseiben és korhadó falevelek alatt. Igen közönségesek és mindenfelé előfordulnak az Allobophora-fajok. Ezeket könnyen megismerhetjük arról, hogy ha megfogjuk őket, nagyon erősen összehúzódnak és megkeményednek. Mindenfelé közönségesek, még a városok kövezete alatt is; az eső után megjelenő giliszta-seregek legnagyobb része Allobophora-faj. Van közöttük egy igen feltűnő faj is, az Allobophora foetida.

Mint neve mutatja, olyan helyeken él, ahol rothadó, bűzösanyagok vannak, trágyadombok, árnyékszékék közelében. Hátán barna és világossárga gyűrűk váltakoznak. Az eddig felsorolt fajok mind a földben élnek. Egyetlen faj tartózkodik a folyók és tavak iszapjában a víz színe alatt, ez a Criodrilus lacuum Hoffm. Nagy, sötétzöld és gyakran egész

feketeszínű féreg, leginkább korhadó gyökerek, növényrészek közt szeret élni. Tartózkodáshelyükön az iszapban nagy lyukakat láthatunk, amelyeken át a férgek kibujtak. Farkuk többnyire világosabb színű, ez onnét van, hogy testük igen törekeny és a fark könnyen leválik, nagy visszaszerző képességük azonban újra kifejleszti a farkat: a világos fark, amelyet a legtöbb példányon látunk, ilyen újra képződött fark. A Criodrilusok is, ha zavarjuk őket, megkeményednek, mint az Allobophorák; olyanok ilyenkor, mint valami vastag vízi gyökér. Nálunk előfordulnak a Duna kiöntéseiben, az ó-budai partokon és a melegforrások pocsolyáiban.

Igen érdekes jelenségek kapcsolódnak össze a giliszták párosodásával. Hermaphroditák, de azért kölcsönösen megtermékenyítik egymást; április elején ivarérették. Ilyenkor testükön egy élénk hússzínű, vastag gyűrű képződik, sok véredény és mirigy van benne, utóbbiak bőséges nyálkát választanak el; ez az úgynevezett „nyereg”. A párosodó giliszták reggeli és esti kirándulásaikon keresik fel egymást. Ha a párok

együtt vannak, akkor jön a nyereg munkája. A két állat megfordított helyzetben helyezkedik egymás mellé, nyergük szorosan összetapad és folyton nyálkát választ el. Ez a nyálka szolgál arra, hogy az ivartermékek a másik állat ivarnyílásához jussanak. Az összetapadást még a nyereg hasi részén levő apró dudorok, szemölcsök is elősegítik. Ezek is mind olyan képződmények, melyek csak a párosodás idején vannak meg. A petéket április végén vagy május elején rakják le, többnyire petetokokban. Igen érdekesek a vízi Criodrilusok orsóalakú, két végükön fonalalakúan kihúzott, pergamenszerű petetokjai, melyeket vízínövényekre erősítenek meg.

Talán érdemes lesz megemlíteni, hogy miként gyűjthetünk legkönnyebben gilisztákat? A közönséges fajokat igen könnyen és nagy mennyiségben megszerezhetjük, ha egy jó tavaszi eső után kora reggel kimegyünk a szabadba. Ilyenkor ezrével mászkálnak a földön. Persze, a ritkább fajok sok utánjárást kívánnak. Minden patakpartot, kertet, árkot, korhadó, odvas fát meg kell vizsgálnunk. Gyűjtő eszköznél legjobb

egy kis növényásó, ezzel azonban óvatosan bánjunk, hogy a földben levő férgeket össze ne szabdáljuk.

Mindig azonban ázni sem kell. Ahol sok a giliszta, egy kicsit megturkáljuk a földet, azután ledugunk egy botot s a bot kiálló végét gyors tempóban veregetjük. Erre azután előbújnak maguktól giliszták, mert a megveregetett bot a föld-

ben olyanforma hangot ad, mintha a vakondok kaparna; a giliszták azt hiszik, hogy ellenségük jön és menekülnek.

Nyáron nagy szárazságban már nagyon bajos gilisztát gyűjteni, mert igen mélyre húzódnak le. Boncz-tani és szövettani célokra, melyeknél a faj nem fontos, legkényelmesebb, ha tavaszi ásás alkalmával nagy mennyiségben előre gyűjthetjük őket, azután állatainkat nedves kávészaczból tartjuk el. Ebben sokkal jobban megélnék, mint a földben, kórokozó baktériumaik ebben nem szaporodnak annyira; azonkívül, ha belük földdel volna tele, szövettani metszeteket sem készíthetnénk belőlük, mert a föld metszés közben szétrombolná a bél szöveteit és a földben levő kvarezszemek a finom metsző eszközt, a mikrotomot is megsértenék. Ha azonban a belet föld helyett kávészacszal tölti meg, minden baj nélkül megkapjuk a szép metszeteket. Régebben úgy is tettek, hogy a gilisztát addig hagyták egy üvegben, amíg a földet kiadta magából, ekkor áttették egy másik üvegbe, melyben

Mélys-mothrak. Természet után rajzolta: Dobay Zsigmond.

nedves itatóspapír darabkák voltak, a kiéhezett giliszta ezzel tömte meg belét; így előkészítve, azután konzerválták és metszették. Ez az eljárás azonban nem olyan biztos, mert a giliszta, ha szabadon van, nem üríti ki teljesen belét és így még roncsoló földrészek maradnak benne.

Gyűjteményekben való konzerválásra néhai Örley László dr. múzeumi ör 1%-os kaliumbichromátot ajánl, ebben tartandók az állatok néhány óráig, azután félórán át desztillált vízben mossuk őket. Így konzerválva, megtartják színüket és nem húzódnak nagyon össze. En ezt a módszert nem találtam valami jónak; először, mert a férgek nem döglöttek meg a vízben, kimosás alatt mind felelevenedett, ezért 5%-os oldatot használtam; másodszor, mert színüket ugyan valamennyire megtartották, de a káliumbichromáttól csunya foltok is kaptak. harmadszor, mert petyhüdtek, zsugorodtak lettek. Örley ajánlja még a koncentrált szublimátot is, 30—50 percig az állat nagysága szerint, ezután szintén félórán át tartjuk, majd úgy most, mint előbb, 70%-os, egy nap múlva pedig véglegesen 90%-os alkoholban helyezük el a férgeseket. Legjobb eljárásnak ajánlhatom, ha a gilisztaikat 10—15 percig tartjuk szublimát-alkoholban (10 gr. szublimat, 100 ccm. desztillált víz, 100 ccm. 96%-os alkohol, 2 ccm. jég-czet), ezután lemoszuk és 80 vagy 90%-os alkoholban elieszszük. Nagyon szép, kemény, semmit se zsugorodott, szürke színű készítményt fogunk kapni. Az állatot elevenen erős borszszbe tenni nem jó, mert nagyon összehúzódik és idővel zsugorodik.

Vessünk még egy rövid pillantást arra az aknamunkára, melyet a földgiliszta a szántó föld belsejében végeznek. A földgiliszta hosszú járataival keresztül-kasúl furkálja a földet. Ez szellőztetés és alagsóvezés is egyúttal, a levegő és víz könnyebben átjárja a földet. A járatok vize és levegője elsősorban magára a giliszta fontos, mert nélkülök nem élhet meg. A giliszta azonban ezekkel az alagutakkal fontos közvetett szolgálatot tesz a televényképződésnek. A televény ugyanis baktériumok képződésének eredménye: a növényi korhadó anyagot bomlasztják, a legfontosabbak közülök pedig azok, melyek a talajban élő nitrogént életműködésük következtében nitrátokká dolgozzák fel. Ezek a baktériumok mind levegőn élnek, ezeknek tesz tehát fontos szolgálatot a giliszta, mikor alagutai által a levegő számára átjárhatóvá teszi a talajt. Mikor még a televényképző baktériumokat nem ismerte a tudomány, a bűvárok azt hitték, hogy a földgiliszta szervezetével tényleg beavatkozik a televényképződésébe. Manapság azonban tudjuk, hogy a televény tisztán a baktériumok munkája révén keletkezik, a giliszta azonban fontos közvetett szolgálatot tesz az által, hogy a baktériumoknak szükséges levegőt juttatja be a talajba.

A televényképzésben a földgiliszta tényleges beavatkozása nincs, a giliszta csakis kész termő földben találjuk; oly földben, amely még nem televény, nem találunk giliszta sem. Közvetett működése révén azonban mindenesetre megerdemli a giliszta, hogy mint hasznos állatot, becsüljük és kíméljük.

Uj. Szűcs Andor.

A vizsla mint vadásztárs.

Irta: Bodó József.

Emberi dolgokban minden alá van vetve a divatnak. A kalap-, a haj- és szakálviseelés épúgy, mint a vadászat. Nincs ez alól kivétel semmi a földön. Ez a férfivilág ép olyan rabszolgája ennek a zsarnok uralkodónak, mint emberi nemünk úgynevezett szebbik fele.

Számtalan az a mód, melylyel a teremtés koránjának nevezett emberi állat a vad élete ellen tör és azt hatalmába igyekszik keríteni. Kezdte a verem-ásással és kőbaltával, azután folytatta az ijjal, meg a sólyommal. Most már a lankaszter és az express járja. Hajdanában az őserdők, mocsaras rengetegek fejedelmi vadja, a hatalmas bölény ellen sem volt egyéb fegyver a szekerezénél. Férge paripáján az erdő nagyobb tisztásaira iparkodott szorítani a bős vadat, azután, ha hozzáférhetett, hátulsó horgasínát metszette el szekerezéjével. Az ádáz esata helyén nem mindig a vad esett el, néha a vadász is ott maradt alaposan összetört bordáival. Felséges küzdelem lehetett, de legény kellett hozzá a gátra. A mai kinyalt-falt, fel-eziczomázott, strimflis, kaluesnis stüsszjáger bajosan vállalkoznék rá.

Abban az időben ez volt a divat, de akkor is bátor szív, aczelos férfizmok kellett hozzá. És nem bádogskatulyába nyomorított konzervet hordott magával a vadász, hanem az elejtett vadból leszelt egy izes falatot és nyárson megsütötte. Azután kortyogott rá az öblös kulaes tüzes tartalma. Gyönyörűség lehetett nézni a kipirult férfiarezokat a hatalmas vadásztűz körül és hallgatni élményeik elbeszélését. Kaláber-ről vagy a nemzeti esöndesről persze szó sem esett.

Mikor apróvadra kitanított kutyát kezdett használni, még löfegyver nem volt; kézzel pedig a repülő vadat elejteni bajosan ment. Halót vitt magával s azzal kerítette be az álló vizsla orra előtt a fűrt. Ez a vizsla a lusta, motyogó, szuszogó óspanyol pointer vagy spaniel ivadéka volt. Ugy kellett noszogatni a keresésre térdel, olykor bizony esizmaorral is.

Akkor ez a divat járta s élvezet dolgában nagyon hasonlíthatott a kutyafésüléshez. De hát szerény kezdetből indul ki minden.

A löfegyverek feltalálása se sokat árthatott kezdetben a vadnak, mert a kovácespuska csak hosszas gondolkodás után sült el, ha egyáltalában elsült. Ez egészen az ő tetszésétől függött. Nem is igen vadásztak vele másként, mint lesből, egy ágas karót ütve be a földbe s arra helyezve el az irtalmatlanul hosszú esövet. Mikor azután a mutatóujj elhúzta a ravaszt, a vashoz ütődött kova olyan kegyetlenül nagyot esattant, hogy attól az egész tó vadkaesa népe felkelt, mint egy felhő. Ezután irányozta a vadász rozoga szerszámját a sáporó, kavargó felhő felé. Volt rá ideje bőven, mert a kova esattanása és a lövés durranása közt tisztességes idő telt el.

Csak a perkussziós puszkák világa hozta meg az igazi vadászatot s innen kezdődik a vizsla valódi szerepe is. Apróvadnál ez a segítő társ alig nélkülözhető.

Sovány vadászati irodalmunkban többféle nyomra akadunk, hogy Nimród eleink a vizslát minden apró vadra használták. Szárnyas- és futóvadra egyaránt. Ez nálunk szokássá vált osidök óta és meghonosodott. Az angol csakis szárnyasvadra vezeteti kitünő pointer-jeit es settereit. Egyidő óta azután mink is majmol-

juk az angolt és divattá vált bizonyos kicsinyléssel beszélni arról, aki Beneze komát is meglövi a vizslája előtt, nemcsak a foglyot és a fürjet. De ha ebben utánzó vagyunk az anglusnak, kövesük abban is, hogy ne löjjük a rókát, mert ezt az angol gyalázatnak

tartja. A rókának lőfegyverrel való elejtése az ő szemében a hét főbűnök közé tartozik s kizártnak tekintfi, hogy ezt hamisítatlan úri ember megengedhesse magának.

A magyar mágnás jegyben járt az angol főúr leányával; már ki volt tűzve az esküvő ideje is. Egy alkalommal vadászatról folyt a társalgás s a vőlegény megemlítette, hogy nála otthon sok a róka s a lőjegyzék ennyit és ennyit mutat fel évenként.

— És ön szereti a rókát löni?

Nagyon szeretem s egy rókának az elejtése nagyobb élvezet nekem, mint tíz másféle vadé.

— Nohát bocsásson meg, de én olyan embernek nem adom a lányomat, aki a rókát löni szokta.

És az adoma szerint eltört a szent házasság.

Nem láttam angol módra rendezett rókavadászatot, de leírása után el tudom képzelni és nem tehetek róla, ha olvasása a legderültebb komikum hatását teszi rám mindig. Mikor egy kopott irhájú ravaszdi után elbocsátanak egy falka kopót s ezeknek nyomában ott vágat húsz-harmincz vörösfrakkos úrlovás árkon-bokron keresztül egy esomó segédszemélyzettel együtt: ostorász, falkász, kutyász és még egy rakás ász. Szóval: egész armádia egyetlen vörös hunczfut ellen. Bukások, láb- és oldalbordatörések, fizamok, folytonossági hiányok az arezon... egy rókáért. A világért se jutna eszembe, hogy én ennek a magas szépségét kétségbe vonjam, habár ezt a szépséget fölfedezni képes nem is vagyok. Sok rejtett szépség lehet a földön s ha nem vesszük észre, ennek csak szemünk alkotása az oka bizonyosan.

Dehát ne beszéljünk erről, mert izlés dolga az egész. A latin közmondás szerint pedig erről nem lehet vitatkozni. Mi csak löjjük a magunk rókáját, mint eddig löttük, az angol pedig csak üzze, hajszolja a magaét, mint eddig tette. Kiki a maga módja szerint.

Én most a vizslavadászatról akarok egyetmást elmondani. Új nem lesz benne semmi, mert hiszen ezt ismeri minden híve Szent-Hubertnek.

Kétségtelen dolog, hogy ez a vadászati mód sokat veszített jelentőségéből egy idő óta, mert a divatnak van alávetve ez is. Ma a tömeges, a mentől nagyobb zsákmány a jelszó. „Streifjagd” s naponta ezer fogoly. Körvadászat s naponta ötszáz nyúl. Nem ítélem el egyiket sem, ámbar alaposan megcsömöröltem tőle a legelső részvételem alkalmával és tyúkkal, kalácsesal sem lehetett volna rávenni, hogy másodszor is részt vegyek ilyen „vadászaton”. Én épen ezt nem láttam benne, t. i. vadászatot. Azt a hatást tette

rám, hogy ez közönséges mészárlásnál nem egyéb. Egyéni dolog természetesen, semmi más.

Nagyobb uradalmakban, ahol a vad piaczi árúzikk, a bécsi vadkereskedő is ott van a „vadászaton” és egyenesen vagonba rakatja a vadat; nem is járhatnak el másként. Le kell aratni az évi vadtermést két-három nap alatt. De ezt a vadlelővést azután ne nevezzük vadászatnak, mert nem az. Egyszerű aratás az egész, betakarítása a termésnek. Hogy ez az aratás a búzánál kaszával történik, a nyúlmenzeten pedig lankaszterrel, az tökéletesen egyre megy. Aratás marad az igazi neve mind a kettőnek.

A valódi vadászat nem a zsákmány nagyságában áll, hanem abban az élvezetben, abban a gyönyörűségben, amelyet nyújt, még ha eredménye esetleg kevés, vagy olykor ninesen is. Kézrekeríteni az óvatos vadat ügyességgel, fáradsággal, türelemmel. Ez a vadászat igazi czélja és a vadászember öröme, ha sikerült. Sőt ha egyszer-másszor nem sikerül is, azt mondjuk rá, nem löttem semmit, de azért kitünően mulattam. Hatszor kimenni egy dürgő fajdkakasra vagy bőgő szarvasbikára és a hatodik hajnal pirkadásánál ejteni el. Mennyi élvezet, mennyi gyönyörűség! Minden kirándulásnak megvan a maga története, apró részleteivel, mozzanataival, melyeknek emléke megmarad lelkünkben örökké.

A vizslavadászat ezekhez képest persze nagyon szerény valami, már a tárgyánál fogva is. Mint a poézisban a kedves népdal a nagy opera mellett. De ki ne gyönyörködnék népdalainkban, ha szíve ninesen elfáslva, idegrendszerre ninesen elernyedve.

Nekem már a vizsla kitanítása is élvezetet szerez, napról-napra látva az értelmes állat fejlődését, gyarapodását abban a tudományban, amelyre neki szüksége van, hogy hivatásának megfelelhessen.

A tanfolyam alatt persze van egy kis vesződség a kölyökkel, különösen némelyiknél. Mert a tehetség és jellem nem egyenlő náluk sem, épp úgy, mint az embernél. Plátó kétlábú tollatlan állatja sem egyforma. Shakespeare-től néhai jó Hazafi Verai Jánosig olyan hosszú skálája van a különböző képességeknek és jellemvonásoknak, hogy elszámolni sem lehet. Az emberkölyökkel is van tehát vesződsége a tanítónak, mikor az összes emberi tudományok alapját, az abc-t veri bele. De járja is a fülcibálás, hajrángatás, hátba-verés, számártilulus és a többi.

Mindenekelőtt ki kell ismernünk az iskolába került vizsla úrfi vagy kisasszony egyéni vonásait, hogy úgy mondjam, lelki tulajdonságait. S ehhez kell alkalmaztatni a bánásmódot. Van köztük olyan lány, mint a viasz és olyan kemény, mint a kova. A kettő között van szelid, makaes, konok, ravasz, tanulékony és vastagfejű stb. Mind a két véglettel volt alkalmam megismerkedni, mint műkedvelő vizslaidomitonak.

A hirneves *Pajtással*, a budapesti nemzetközi ebkiállítás elsődij nyertesével sok bajom volt, mig rendbejöttem vele. Csupa tűz, esupa szenvedély volt az egész állat. Kétszer kezdtem elülről a tanítását, mert láttam, hogy kiváló képességei megérdemlik a fáradságot és türelmet. Nem is csalódtam benne. Mikor az első nyulat megállította sziklaszilárdan, remegő orrezimpákkal, nagy gyönyörűséget szerzett remek, szoborszerű szép alakja. Nem tudtam, mi van előtte. Vártam, nyugodtan állva mellette. Mikor a tapsi kiperdült, rákiáltottam. A megelőző gyakorlatok miatt sipra, szóra kifogástalanul csinálta a fekvést s

úgy vágta magát hasra, hogy szinte nyekkent bele. Most utána vetette magát a nyúlak és nyargalt eszeveszetten egy jó félkilométernyire. A kopó nem csinálhatja szebben, mikor szemre kapja a vadat. Csak a csaholás hiányzott. Olyan örült vágatást vitt véghez, hogy azt hittem, aznap többé nem találkozunk. De mégis szerencsétlenül becses megjelenésével. Pedig meg se mozdultam a helyemről és egyetlen füttyentést se tettem. Mikor megpillantott, esúszva-mászva közeledett felém. Láttam, hogy restelli a dolgot és tudatával bír az elkövetett hibának. Lihegve feküdt le a lábamhoz. Alaposan lehordtam, de egy újjal se nyultam hozzá, csak zsinórra vettem.

Szerencsére ismét talál nyulat. Óvatosságból a zsinór végét megfogtam s amint kiszökött a tapsi, a zsinórt megrántva, erős hangon rákiáltottam. Lefeküdt, de fejét felemelte s minden idegszálában reszketve, nézett a szaladó nyúl után. Így folytatva a bevezetéssel járó gyakorlatokat, néhány nap alatt rendbe jöttünk. A vad kiszökésénél vagy rebbenésénél parancsszó nélkül lehasalt. De mindig reszketett, mintha a hideg rázná s meglátszott rajta, milyen erőfeszítésbe kerül az önmegtartóztatás s mennyi élvezetről kell neki lemondani, hogy Beneze koma után nem iramodhat kedve szerint.

Az önuralom, a hajlammak, a szenvedélynek ez a megfékezése, a saját akaratának ez az alárendelése, úgyszólván megsemmisülése, legszebb vonása a vizslának. Ő csak azt teheti, amit az ura akar és csak úgy teheti, amit az akarja. Nem közönséges szellemi képességeire, magas értelmiségére mutat, hogy mindezt megtanulja. Odáig lehet vinni, hogy szemünk pillantásával vezethetjük, hogy fedett területen ő vigyáz ránk, nehogy elveszítsen bennünket. Ezek a tulajdonságok teszik a vizslát igen kedves és értékes vadásztársunkká, valódi barátunkká, a vele való vadászatot pedig igazi, hamisítatlan élvezetté. Egy országos nevű, kiváló vadászunk mondotta, hogy erdei szalonkára nem is volna szabad másként vadászni, csak vizslával. Igaza van. Ennek a nemes szárnyasnak semmiféle más

vadászata nem nyújt annyira örömet, gyönyörűséget, mint ez. Ha a vizsla megismerkedett ezzel a felséges vaddal, csakhamar észreveszszük, hogy egészen más modorban állja meg, mint a többi vadat. Magatartása szebb, délezegebb, szeme élesen szegeződik egy pontra, orrezimpája folyton remeg, mintha az a pompás szimat neki valóságos delicia lenne és kedvesebb, becsesebb minden más vad szimatjánál. Mikor aggatékra fűzzük előtte a szalonkat, félre nem ismerhető élénk örömmel fejezi ki a megkülönböztetést, hogy most valami értékeesebb zsakmány került a tarisznyára. Délezeg testtartással jár körül bennün-

ket s egyet-egyet szimatol a gyönyörű madárnál. Azután nagy kedvvel indul a másik keresésére. Ha ekközben mellettünk elhalad, el nem mulasztaná orrát felütni az aggatékhoz, hogy egy pofa szimatot hirtelen bekapjon.

A Pajtás fiának, ifj. Pajtásnak a tanítása gyerekjáték volt. Ment simán, mint a parancsolat. Szobaidomítására úgyszólván szükség sem volt. A bevezetésnél is úgy viselkedett, mintha örökké a mezőn lett volna. Vad után soha nem ugrott. Mindjárt kezdetben azt a benyomást tette rám, hogy ez az állat összes vizslai tudományát az anyjából hozta magával. Ugy dolgozott elejétől kezdve, hogy jobban egy német egyetemi professzor sem tehetné, ráczáfolva arra a közmondásra, hogy az alma nem esik messze a fájától. Ő ugyancsak messzire esett.

Az anyjára ütött, a kedves emlékü Lillyre. Ez egy igen szép, nagyon szelid és félénk állat volt. Mikor az első gyutaesot elsütöttem előtte a szobában, az ablakon akart kiugrani. Mihelyt észrevette, hogy a tanításhoz használt kis pisztolyt leveszem a fegyvertartóról, úgy reszketett, mint a nyárfalevél és iparkodott elbújni. Csak okkal-móddal, nagyon óvatos eljárással sikerült hozzászoktatnom a lövéshez. A pityergős, szentimentális regények olvasásával agyongyötört német kisasszony nem lehet érzékenyebb, mint Lilly volt. Mindig azt hittem róla, hogy olykor elvonul valami félreeső helyre és sirdogál.

A bevezetésénél történt. Megjegyzem, hogy ezt csak a kora reggeli órákban végezhettem. Már hajnali négy óra tájban kint voltam vele a mezőn. Egy alkalommal valami helytelenséget követett el. Sipszóra lefektettem és esendesen ballagtam hozzá. Útközben egy vékony vesszőeske akadt a szemem elé s felvettem. Nem volt vastagabb egy kövér szalmaszálnál. Mert Isten ments korbácsot vagy nádpálezát hordani magammal az ő tanításánál. A látásától haza szökött volna. Amint hozzá értem, azt mondom neki: „te esasi” és a vesszőeskével gyöngéden meglegytettem. Abban a pillanatban felszökött és kétségbeesett vágatással tünt el a szemem elől. Keresésére indultam, koronként sípolgatva. Hasztalan, az én Lillym nem volt sehol, mintha csak a föld nyelte volna el. Dolgaim haza szőlítottak, ott kellett hagynom.

Itthon elmondtam az esetemet. Feleségem nagyon szerette a kedves, szép állatot s maga ajánlkozott a felkeresésére. Magához vette a vezetékzsinórt, a sipot, meg egy fiút. A sípolást nagyon helyesen már a város szélső kertjeinél megkezdte, gondolván, hátha már útban van hazafelé. Ugy is volt. Az árokból kiemelkedik egy vizslafej és a jól ismert hangokra szétnéz.

Lillyből pompás vadászszimbora lett, de még haragosan se volt szabad ránézni s elvezethette az ember egy hajszálom.

Jól kitanított vizslával vadászatni nagy élvezet, nagy gyönyörűség. Egypár órai kirándulás többet ér tiz hajtóvadászatnál kis vadra, még ott is, ahol az apró vad csak közepes számmal fordul elő. Mig vadat nem talál, remek munkájával szerez örömet, amint elnyúlott testtel, szép galopp-ütemben szeli a mezőt előttünk. Hát még mikor a vad szimatja orrába szökik s megáll; azután a körülményekhez képest lassú, óvatos huzással követi a labaló fogolyesapatot s megint megtorpan. Szoborszerűen szép alakja milyen festői. Meglátszik rajta, hogy mekkora magas élvezet neki a vad illata, mert idegei meg megremegek. Félsemé-

vel koronként a mellette álló gazdájára pillant, mintha mondaná: „itt vannak, de azután vigyázz!” A vad kirebbenésére, meg a lövésre lehasal vagy nyugodtan állva marad és várja a további parancsszót.

Lehet-e ennél kedvesebb élvezet? Még ha valami istenverte, vadszegény területen vadászunk is, kielégítve térünk haza, mert kigyönyörködtük magunkat a vizsla munkájában. Délidőn milyen jó szívvel aprózzuk fel számára a kenyeret, teszszük eléje a csontokat. Mert én restelném odadobni ép úgy, mint ahogy az emberrel szemben nem teszem. Nyári hőségben hány-szor megítatom a kalapomból, ha másként nem juthat vízhez. Nézzünk csak ilyenkor a szemébe, milyen hálás tekintettel fogadja a régóta sóvárgott italt. Hogy nézeget fel ránk, farkát csóválgatva, ha a beütött kalap tetejéből gyorsan kifogyott a víz. A szemében van a kérelem: „adj még, adj még, édes gazdám”. Mig vadászpoharadból öntöd a vizet, piros nyelvvel nyalogatja a kezedet.

Pár évi együttvadásztatás alatt egészen összeszokunk, ismerjük egymásnak még a gondolatát is. Vezetésére nincsen többé semmi szükség, végzi a munkáját annélkül, hogy dirigálni kellene. A tanfolyam alatt megszokott, begyakorolt távolságot pontosan megtartja a keresésnél. Akárhányszor megesik, hogy egy félnapi vadásztatás alatt egyetlen szó vagy füttv el nem hangzik. Nem ad rá okot, hogy a munkájába beleavatkozzunk. Némelykor olyan öntudatos munkát végez, hogy meglepi az embert s ha okos, szép fejét megsimogatjuk, örömeiben majd kibúvik a bőréről s az elismerés gyöngéd jeleit hálás tekintettel viszonozza. Az is megtörténik, hogy valamely sürűbb viszle előtt megáll, ranéz az emberre, mintha kérdezné: „kikeressem?” És szemünknek egy ítésére átkutatja a sürűséget.

Lehetetlennek tartom, hogy érzékeny, egészséges kedélyű vadászembernek a vizslával való vadászat tiszta örömet, magas élvezetet ne szerezzen. Jól kitanított vizsláról van szó természetesen. Mert az ördög lovaként nyargalászó, füttyre, szóra süket parlagi vadállat csak bosszúságot okoz. Dehát ne tessék ilyen esőppentett kuvaszt, ilyen jeles dögöt a mezőre vinni. Mikor azután a ragyogó nyári nap, a felséges természet is ámulva hallgatja az orditozást, a esíhi-puhit és nem tudja mire vélni, hogy a vadász úr tüdejét miért fenyegeti veszedelem a rettentő orditozásban és *Kíró* miért bömböl olyan eszeveszettül az alapos elnadrágotlással miatta. Sok ilyen díszjelenetnek voltam tanúja hosszú vadászpályámon, mikor a „vadász” bős haragtól vörös képpel várta, hogy a *Kíró* nyakravalóját, vagy rosszabb esetben a farkat markába kaphassa, azután eszimasarokkal, a korbács vastagabb végével alaposan eldöngölyözhesse az ő „hüségese vadászpajtását”. Fene egy mulatság az ilyen, mondhatom.

A vizslavadászat körül még ma is sok a fogalomzavar. Még mindig akadnak elegenden, akik azt tartják, hogy a vizslát nem kell tanítani, csak „ki kell hordani” a mezőre, a többi magától jön. Nem született a világra olyan ember, aki az én kedves vadászezimborámmal, R. Pista bátyámmal ennek az ellenkezőjét elhittette volna. (Adjon neki a teremő jó vadásztanyóját odafenn!) Hasztalan mutattam be neki az én jól idomított *Roffomat*. Csak a fejét csóválgatta és öreg sóhajtásokat eregetett az ő *Lakírja* meg *Vidije* után. Ez a két nagy emlékü dög gyakran megeselekedte, hogy egy délutáni kirándulás után csak másnap találkozott a

gazdájával otthon a reggelinél. Egyszer széles jökedvében látva az én kedves bátyámat, gyöngédtelen cenzelást eresztettem meg az ilyen másnapi találkozásra, de enyhítésül hozzátettem, hogy ezt mások mondták nekem.

— Hát igaz, a bizony néha megtörtént, de azért most is azt mondom, hogy *Lakír* meg *Vidí* mellett a ti anglustok elbújhat.

Notabene, már ekkor egy csomó foglyot, meg fúrjet lőtt a *Roff* előtt.

Nem birt megbarátkozni az angol vizsla sebes keresési modorával, ha mindjárt egyetlen hibát el nem követett is.

Úgy áll a dolog, hogy a tiszta fajú vizslát csak a vad keresésére és megállítására nem kell tanítani. Ezek a tulajdonságok vele születnek, mint ezt mindenki tudja. De ezek az igen értékes tulajdonságok magukban véve még nem teszik használhatóvá a vizslát. A keresését szabályozni kell, hogy jól fedje a területet, vad ne maradhasson ki. Azután fegyver alatt a vadásznak keressen, ne magának. Supra, szóra, kar felemelésre, lövésre, a vad kiszökésére lehasaljon, vagy nyugodtan maradjon. A vezetés, a kommandó alól ne vonja ki magát soha. Szóval: azt és úgy tegye, amint akarjuk.

Ezeknek a tudása nélkül a vizsla nem ér egy hajító fát sem és a legnagyobb ősökkel dicsekvő teliver pointer vagy setter sem egyéb a vadászatban, mint esőppentett kuvasz, amelylyel a falnak sem megyünk és minden nemesi diplomája daczára csak bosszúságot okoz. Ha *Shakespeare* nem tanulja meg az abc-t és analfabéta marad, bizony nem gyönyörködnénk a *Lear királyban* és *Othello*ban.

Meg vagyok róla győződve, hogy a vizslavadászat visszanyeri régi jelentőségét, mert az emberi természet vissza szokott térni ahhoz, ami neki gyönyörűséget szerez.

Kitömött nagy sasok, szép példányok, nyitott szárnyakkal, jutányos áron kaphatók intézetünkben.

Bekötési táblák

lapunk most befejeződött VIII. évfolyamához, valamint a régebbi évfolyamokhoz is 2 koronájával kaphatók.

Fészkelő házikók.

1. *Czinegőnek, csuszkának, kerti rozsdafarkúnak, kis harkálynak, nyaktekeresnek, örvös légykapónak és fakúsznak* való házikó darabja **60 ft.**, 10 darab **5 kor.**

2. *Szürke légykapónak, házi rozsdafarkúnak, barázdabillegetőnek* való házikó darabja **50 ft.**, 10 darab **4 kor.**

Erre vonatkozó megrendeléseket az

„Állatvédő Egyesület” Kőszegen készségezen elfogad.

Dr. Lendl Adolf preparatóriuma
 Telefon 194. Budapest, II., Donati-u. 7. Telefon 194.
 A tisztelt vadászközönség szíves figyelmébe ajánljuk
PREPARÁLÓ INTÉZETÜNKET.

Gondos, művészi preparáció, tartos munka, jutányos árak.

Az állatok lehetőleg friss állapotban és nyúzatlanul küldendők be, annak megjelölésével, hogy miképen kívánják azok preparálását (állványra, falra, szonyeg, fall dekoráció, tablétára, nyitott vagy csukott szárnyal, stb.)

Nagyobli emlősök (például medve, zergo, farkas, stb.) kizsigerelendők: csak 10 kilónál nehezebb csomagok küldendők vasúton (gyorsárúként).

Pontos címet és esetleg vasuti állomás megjelölését kérjük.

MAGYAR TANSZERKÉSZÍTŐ-INTÉZET

FELDMANN GYULA

BUDAPEST, VI., FELSŐ-ERDŐSOR 5.

(TELEFON 17-23.)

Minden irányú iskola t. vezetőinek, tanárainak és tanítóinak szíves figyelmébe ajánlja

hazai saját gyártású

fizikai, kémiai, természetrajzi és geometriai tanszereit.

Üvegtechnikai intézet.

Szakosított tanácsosai és tájékoztató költségtérítéssel szívesen szolgálunk iskolák felszerelése alkalmával. Újabb szerkezetű tanszerek elkészítését és tanszerek javítását elvállaljuk; mechanikai és üvegtechnikai precíziós munkákat elfogadunk

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

„A m. kir. Vallás- és Közoktatási Miniszter a Feldmann Gyula féle fizikai és kémiai tanszergyűjtemény és üvegtechnikai intézetet az ennélfelül beszerzési forrásokból ajánlott hazai cégek közé utólagosan felvette.” (Hivatalos Közlöny X. II. 229.)

„A m. k. Vallás- és Közoktatási Miniszter Feldmann Gyula budapesti tanszergyűjtemény által készített természetrajzi eszközökből a részletes jegyzékben felsorolt fizikai alap- és kibővített felszerelési jegyzéket a népiskolák számára tanszerül engedélyezte és az engedélyezett tanszerek jegyzékébe felvette.” (Hivatalos Közlöny. X. 17. 360.) (40782-1902.)

Mint szőlőnagybirtokosok

ajánljuk kiváló minőségű hordó- és palackborainkat, melyek mint a ménes-magyarádi borvidék **gyoroki**, valamint a család **vadkerti és vámspércsi** nagy kiterjedésű szőlőbirtokainak kifogástalanul tisztán kezelt saját termésből kerülnek forgalomba.

Ezen borok kitűnő voltáról számos elismerő levél tesz tanúságot, egyebek között a következő: „A nekem küldött jó borokkal minden tekintetben igen meg vagyok elégedve s így azokat minden vadászembernek szívesen ajánlom”. Novotny J., cs. és kir. szab. fegyvergyár, Prága.

Kívánatra borminták küldetnek. Árjegyzékek ingyen és bérmentve állnak rendelkezésre.

Andrényi Kálmán utódai
 Aradon.

Megkezdődött az őszi vadászat.

Tisztelettel ajánljuk preparáló intézetünket a vadászó közönség szíves figyelmébe.

Vadászok

nem táplálhatják kutyáikat semmi-
 fele más eledellel jobban, mint a

FATTINGER-FÉLE

húsrostos kutya-lepénnyel.

A legjobb és legegészszerűbb eledel, amelyet mai napig minden fajta kutya számára legjobb eredménnyel használnak és minden más eledelt fölülmúl. A kutyák legegészszerűbb eledel után szép és erős testűek, épek és egészségesek és mindig jó utazókkal e-znek.

A legnagyobb előnye a Fattinger-féle húsrostos kutya-lepénnyel az egyszerű, tiszta, kellemes kezeles és a tartóssága. 50 kg. 22 korona, 5 kilós postacsomag 4 korona bérmentve. A kutya-észerű lap az az című könyveket nemkülönben ma Fattinger-féle eledel m. post. árak baromli húsok, madarak számára szolo árjegyzékeket ingyen küldjük.

FATTINGER ÉS TÁRSA

állati eledelgyára. Bécs, Wieden.

Több mint 200 első díj!

Utánzóok értéktelenek!

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára, kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Czím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Hajós-utca 32. szám.

Jutányos árak.

TELEFON 18-99.

Jutányos árak.

A TERMÉSZET- és vadászati érdeklődők számára Budapest, II., Donati u. 7. dr. Lendl Adolf intézete. Nyomatott. Az előző kiadás könyvtárában. Szeged, Aradi utca 6.

